

Milovan Miković, *Idemo li večeras u kazalište?*, Matica hrvatska, Subotica, 2020., 392 str.

Kazalište je važan prostor artikulacije kulturnih potreba i čitavoga seta umjetničkih postignuća neke sredine/ lokalne zajednice ali i zrcalo njezinih društvenih i političkih prilika. Nerijetko, ono je svjedok pulsiranja i mijena u životu grada. Pažljivo i predano prepoznavajući potencijale narečenoga, književnik, publicist i urednik Milovan Miković (1947. – 2021.) godinama je pratio rad Narodnog pozorišta – Narodnog kazališta – *Népszínháza* u Subotici, ali i istraživao povijest kazališnoga života u svome gradu.

Te i takve informacije i nova, vrijedna saznanja, uz komentarsku obradu, dijelio je s javnošću kroz svoje tekstove. Među ostalim, od travnja 2016. do travnja 2019. na stranicama tjednika *Hrvatska riječ* objavljivao je feljton/kolumnu pod nazivom „*Idemo li večeras u kazalište?*“. Godinu dana kasnije, krajem 2020., ti su tekstovi sabrani u knjizi istog imena naziva tiskanoj u nakladi ogranka Matice hrvatske u Subotici.

Nudeći pregršt informacija zainteresiranim čitateljima na 392 stranice, knjiga se bavi kazališnim životom grada Subotice s fokusom na doprinose koje su na tom planu dali pripadnici ovdajne hrvatske zajednice ali i drugi hrvatski umjetnici koji su u ovu kuću dolazili raditi (poput Tomislava Tanhofera ili Milana Asića i Jelke Asić, rođene Šokčević).

Ova svojevrsna kronika datira od početaka kazališnoga života u gradu u 18. stoljeću do 1986. godine (kada, pretpostavljamo, autor prestaje ozbiljnije pisati



o predstavama i aktivnostima subotičkoga teatra).

Naime, kako nam Miković ukazuje, a pozivajući se na pisane tragove, prva kazališna predstava u gradu održana je daleke 1747. godine u Gramatikalnoj školi iliti Franjevačkoj gimnaziji i to na tada službenom dalmatinskom (hrvatskom) jeziku. U vremenima koja će uslijediti Hrvati su ipak skromnije sudjelovali u kazališnom životu grada te stoga autor (posve logično) najviše pozornosti posvećuje razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata kada se u Subotici osniva Hrvatsko narodno kazalište. Od siječnja 1951. ono se spaja sa subotičkim Magyar Színházom, kada nastaje subotičko Narodno pozorište – *Népszínház*, s dvjema dramama – hrvatskom i mađarskom. Istodobno, tom je prigodom osnovana tzv. Muzička grana koja će ubrzo prarasti u subotičku Operu s baletom, a već nakon tri i pol sezone i prestati s radom, premda je za to kratko vrijeme postavljena čak 21 operna i baletna premijera

(među ostalim, 1953. tu je postavljena i prva bunjevačka opera *Dužijanca* što ju je skladao dr. Josip Andrić).

Godine 1958. godine Drama na hrvatskom jeziku preimenovana je u Dramu na srpskohrvatskom jeziku, koja je sve do 1980. godine na svom repertoaru imala razvijenu praksu izvedbi kazališnih komada na lokalnom hrvatskom govoru (bunjevačkoj ikavici) i komada hrvatskih pisaca, uz sudjelovanje hrvatskih glumaca. Godine 1985. godine na čelo kazališta dolazi Ljubiša Ristić s projektom KPGT-a nakon čega u subotičkom kazalištu ostaje samo jedna Drama za sve glumce (brišu se nacionalni predznaci). Godinu dana prije odlaska Ristića, 1994. godine, mađarska zajednica osniva kazališnu scenu „Dezső Kosztolányi Színház“, a u Narodnom kazalištu se ponovno odvajaju ansamblu.

Kako Miković u knjizi ukazuje, od 1945. do 1995. u subotičkom je kazalištu izvedeno devedesetak predstava prema djelima hrvatskih pisaca, od kojih 26 prema dramskim tekstovima hrvatskih pisaca iz Bačke i Srijema. Od pedesetih do sedamdesetih godina 20. stoljeća tzv. kućni pisac subotičkog kazališta bio je Matija Poljaković kojemu je na toj sceni izvedeno petnaest dramskih tekstova. Osim njegovih, na subotičkoj sceni uprizoreni su i tekstovi ovdašnjih hrvatskih autora kao što su: Pavao Bačić, Stipan Matijević (čije je scenske predloške dramatisirao Geza Kopunović), Ivica Jakovčević, Petko Vojnić Purčar, Đuro Francišković, Josip Klarski i Ante Vukov. Kada su u pitanju glumačke osobnosti, Miković se u knjizi bavi postignućima Jelke Asić, Geze Kopunovića, Katarine Bačlije, Mirka Huske, Josipa Baića, Gize Katančić... Tu je i priča o nastan-

ku HNK-a u Subotici. Naime, nakon oslobođenja Subotice, u listopadu 1944. godine osnovan je Pozorišni odsjek s Lajčom Lendvajem na čelu, koji će biti i prvi ravnatelj novoga teatra. Osim domaćih snaga, Lendvai angažira glumce i redatelje iz Zagreba. Valja podsjetiti kako je kazalište s radom otpočelo premijerom „historijske tragedije u pet činova“ „Matija Gubec“ u režiji Branka Špoljara, 28. listopada 1945. godine. Također, autor je nastojao ispitati odnos između izvedenih predstava glede domicilnih i gostujućih redatelja, a također se pozabavio vezama subotičkog kazališta s kazališnim kućama u Osijeku i Zagrebu.

Recenzentica Nevena Mlinko u pogovoru (s pravom) ističe vrijednost Mikovićeve istraživačkog rada koji je pretodio nastanku ove knjige.

„Neosporna je vrijednost velikog istraživačkog rada, posebice s aspekta probiranja i objedinjavanja građe vezane za subotičko kazalište, jer su na jednome mjestu iz mnoštva različitih tiskovina – mjesečnika, tjednika i godišnjaka, kronika i glasila, sitnog knjižničnog materijala poput plakata, dnevnčkih zapisa redatelja i glumaca i pređašnje objavljenih istraživačkih radova sakupljeni relevantni podaci vezani za kazalište u Subotici (...) Ono što nužno proizlazi iz ovakva marljivog pregalaštva jest osvjetljavanje brojnih mijena, kao izazovnih nestalnosti u poigravanju povijesti s narodima koji se u što većoj mjeri moraju razjasniti, i utvrđivanje kontinuiteta i opstojanja Hrvata i hrvatskog jezika te njihovog kulturnog i književnog djelovanja na području Subotice i okolice. Kontinuitet u ovom slučaju prate čast i primat starine s obzirom na to da od tri kroz povijest subotičke scene zabilježene drame (srpske, mađarske i hrvatske), trenutno jedina

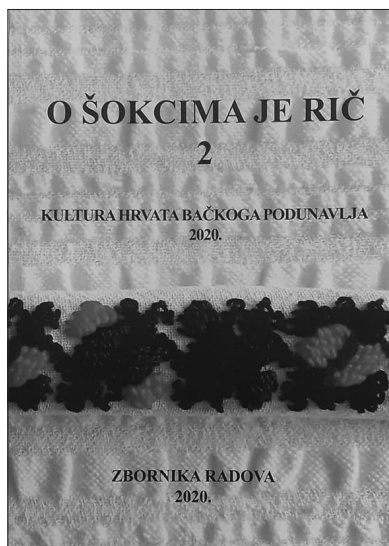
nepostojeća jest upravo ona najstarija, na hrvatskom jeziku“, navodi Mlinko.

S obzirom na sadržaj njezin sadržaj, Mikovićeva se knjiga svakako može promatrati i kao vrijedan doprinos jednom velikom projektu institucija hrvatske manjine u Srbiji, a to je reosnutak Drame na hrvatskom jeziku u Narodnom kazalištu u Subotici. Za potrebe ovog projekta izrađen je elaborat, koji je predstavljen javnosti te službeno predan osnivačima subotičkog teatra – Vladi Autonomne Pokrajine Vojvodine i Gradu Subotici.

Miković je i sam u jednom od tekstova zapisao: „Stoga se i ovim radom pokušava usredotočiti pozornost najšire, a i stručne javnosti, pozivajući se na scensko-izvedbene značajke i važnost postojanja i djelovanja subotičkog HNK. Na učvršćenju identiteta publike i njegovanju cjelokupne kulture rubnih Hrvata, a osobito redovite, strateški i taktički dobro promišljene, svestrane uporabe hrvatskog jezika, priključujući se svojim prinosom visokim vrijednostima u kulturi, što su ih ovdje namrli i ubaštinili srpski, njemački, mađarski i svi drugi, poput i hrvatskog, također stoljećima, prisutni entiteti. Uvjereni smo da više ne mogu opstati bilo kakvi razlozi zbog kojih Subotica, neshvatljivo i nedopustivo dugo, nije imala u kontinuitetu svoje, stalne, gradske kazališne trupe na tri scene.“

Knjiga *Idemo li večeras u kazalište?* svakako može biti zanimljiva svima koji se zanimaju za teatar i lokalnu prošlost, ali i stručnoj publici kao izazov za daljnja istraživanja. A hoćemo li u Subotici ponovno ići u „kazalište“, kako je to i sam Miković želio – ostaje tek da se vidi...

*Davor Bašić Palković*



*O Šokcima je rič 2; kultura Hrvata bačkog Podunavlja*, ur. Marija Šeremešić, Udruženje građana *Urbani Šokci*, Sombor, 2020., 239 str.

Zbog epidemiološke situacije u 2020. godini planirani okrugli stol *O Šokcima je rič 2* nije mogao biti održan, već su autori poslali svoje radove koji su objedinjeni u zborniku *O Šokcima je rič 2*, koji je iz tiska izašao u studenom 2020. godine.

U zborniku je objavljeno 11 radova. Najveći prinos ovom zborniku dali su autori iz Vojvodine; Sonja Periškić Pejak, Anita Đipanov Marijanović i Zdenka Mitić iz Monoštora, Ivana Andrašić iz Sonte, Stanka Čoban iz Bača, Josip Dumendžić iz Bođana i Marija Šeremešić iz Sombora. U zborniku su i radovi znanstvenika iz Hrvatske; dr. sc. Ljiljane Kolenić, koja je ujedno i recenzentica zbornika, dr. sc. Emine Berbić Kolar i dr. sc. Anice Bilić.

Zbornik otvara rad Marije Šeremešić „Iz životopisa znamenitih Mono-